

Október 2001

Mesačník Centra pre hospodársky rozvoj -
Transparency International Slovensko
Vychádza s podporou USAID

www.transparency.sk

Milí priatelia,

žijeme paradoxnú dobu. Vláda nás presviedčala, že boj proti korupcii považuje za svoju prioritu a že podľa princípu „padni komu padni“ bude nekompromisne postupovať proti všetkým, ktorí zneužívajú verejnú moc. Zo strany Bruselu počúvame, že našej integrácii do Európy bráni aj vysoká miera korupcie u nás. Kauza R. Tótha, ale ukazuje, že ani zo strany vlády ani zo strany Bruselu nie je reálny záujem prípad vyšetriť. A tak sa dočítame v novinách, že síce v danom prípade išlo o klientelizmus, konflikt záujmov, netransparentnosť, ale prostriedky zahraničnej pomoci neboli zneužitú. Ak sa teraz trápíte nad rébusom, ako by sa to dalo, odpoveď je jednoduchá – nedá sa, pretože tieto spojenia sú jednoducho logický nezmysel. Veď klientelizmus, konflikt záujmov sú nebezpečné práve preto, že pri využívaní verejných prostriedkov (v tomto prípade pochádzajúcich od zahraničných daňových poplatníkov) sa nesleduje verejný ale osobný alebo stranícky záujem. Vláda má v Národnom programe boja proti korupcii úlohu urobiť analýzu na aké účely sa použili nemalé čiastky zahraničnej pomoci. Občania by sa tak mali dozvedieť v jednotlivých rokoch aké sumy akým subjektom boli pridelené, kto boli subdodávatelia, beneficianti, kde je možné vidieť výsledok. Doteraz takáto analýza neexistuje. Rovnako, ako neexistuje už takmer jeden rok odpoveď delegatúry Európskej komisie na náš list, či zverejneniu týchto informácií bránia predpisy EÚ. Potom si môžeme položiť otázku – ide naozaj o transparentnosť, prijatie krokov, ktoré by zabránili v budúcnosti vzniku takýchto prípadov alebo o snahu za každú cenu problém utuľtať?

Možný konflikt záujmov

Víťazom tendra na dodávku a implementáciu zákaznickeho informačného systému pre SPP sa stalo združenie Compaq Computers Slovakia a Corinex Group. Subdodávateľmi úspešnej dvojice budú KPMG, SAP a spoločnosť Avaya. Podľa Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD), ktorá na projekt za 600 až 800 mil. Sk poskytla väčšinu prostriedkov, bol postup výberovej komisie v súlade s pravidlami banky týkajúcimi sa zaobstarávania a aj legislatívou SR. V tendri neuspela spoločnosť Accenture, ktorá spolu s firmami Ditec a IBM predložila druhú ponuku. Spoločnosť Accenture zaslala EBRD podnet na podozrenie z konfliktu záujmov. Spoločnosti sa nepozdáva, že dvaja členovia komisie, ktorá rozhodovala o víťazovi tendra na dodávku systému pre SPP, figurujú aj v štatutárnych orgánoch spoločností Datagas a Infogas. Vlastníkom spoločnosti Datagas je totiž Corinex. Firma Infogas je dcérskou spoločnosťou SPP. Čistotou tendra sa na výber dodávateľa zákaznickeho systému pre SPP preveruje aj minister hospodárstva Ľubomír Harach. (Pravda, 19. 9. 2001)

Kauza eurofondy je špičkou ľadovca

Kauza zneužívanie eurofondov je podľa vicepremiérky pre integráciu M. Kadlečíkovej len „špičkou plávajúceho ľadovca, ktorá sa ukázala práve na Slovensku“. Tvrdí, že v tomto prípade išlo vyslovene o klientelizmus, konflikt záujmov, o ovplyvňovanie a najmä o netransparentnosť. M. Kadlečíková pred členmi zahraničného a integračného výboru Národnej rady SR uviedla, že vzhľadom na neexistujúcu, prípadne zlikvidovanú dokumentáciu sa však na 90% nedá nič dokázať. (SME, 7. 9. 2001)

Kresánek žiadal o zbavenie imunity

Bývalý primátor Bratislavy a súčasný poslanec za SDKÚ P. Kresánek je podozrivý zo zneužitia právomocí verejného činiteľa, keď ako primátor v rozpore s podmienkami stanovenými uznesením mestského zastupiteľstva podpísal s firmou Maana, blízkou KDĽ, dodatok k zmluve o výhodnom predaji budovy na Žabotovej ulici. Mestskí poslanci v decembri 1996 schválili, že budova sa má predať za takmer 14 mil. korún s tým, že peniaze majú byť vyplatené do 20 dní od podpísania kúpnej zmluvy. Kresánek v dodatku k zmluve umožnil, aby firma mohla splácať budovu až 6 rokov. O dodatku medzi Kresánkom a firmou neboli poslanci informovaní. (SME, 5. 9. 2001)

Obvinenie z nezákonného financovania

Bývalého viceprezidenta VSŽ Viktora H. vyšetrovateľ obzvlášť závažnej trestnej činnosti obvinil z podielu na nezákonnom financovaní letov zahraničných hviezd počas predvolebnej kampane HZDS v septembri roku 1998. Viktor H. má mať údajne leví podiel na dosiahnutí nezákonného financovania letov nemeckej topmodelky Claudie Schifferovej a syna slávneho francúzskeho herca Jeana-Paula Belmonda. Podľa informácií Novín STV sa tieto cesty fakturovali ako podnikateľské lety v prospech VSŽ, čím železiarne mali prísť o bezmála 2 mil. Sk. Obvinenie Viktora H., ktorý v časoch svojej slávy patril medzi Rezešových „dravých manažérov“, je už druhým prípadom, ktorý ukončil špeciálny vyšetrovací tím, zaoberajúci sa podozreniami z trestnej činnosti vo VSŽ. (Práca, 7.9. 2001)

TIS informuje:

- V dňoch 9. - 12. septembra sa prezidentka TIS Emília Sičáková aktívne zúčastnila konferencie „Partneri v transformácii“ v bulharskej Sofii.
- Programová riaditeľka TIS Daniela Zemanovičová sa v dňoch 6. - 7. septembra zúčastnila konferencie „Boj s korupciou. Praktické skúsenosti“, ktorá sa konala v litovskom Viľnuse.

STREDNÁ AMERIKA
KUBA: NOVÉ
PROTIKORUPČNÉ
MINISTERSTVO

*Transparentnosť v zahraničí
 (výber z TI Newsletter, Berlín,
 domácej a českej tlače)*

ŠVAJČIARSKO:
DIKTÁTORSKÉ FONDY

Kubánska vláda zriadila nové ministerstvo zamerané na vyhubenie korupcie a na zlepšenie efektívnosti v ekonomike. Podľa vládných úradníkov cieľom nového ministerstva je zvýšiť a garantovať čestnosť a disciplínu pri spravovaní štátneho majetku. Zahraniční podnikatelia podnikajúci na Kube tvrdia, že úroveň korupcie je oveľa nižšia, ako vo väčšine iných krajín Latinskej Ameriky. Prezident Fidel Castro, ktorý varoval, že práve korupcia zohrala dôležitú úlohu pri kolapse bývalého Sovietskeho zväzu, zaviedol pre úradníkov prísny etický kódex, nové zákony proti menej závažným prečinom a opatrenia na zlepšenie účtovných postupov.

ÁZIA
INDONÉZIA:
PREHODNOTENIE DŮKAZOV

Skoro tri roky po skončení Suhartovho režimu sú indonézske reformátory sklamaní. Pre absenciu rýchlej systémovej reformy prominentný právnik a dlhoročný bojovník proti korupcii Todung Mulya Lubis volá po ústavnej zmene. Lubis podporoval návrh prezidenta Abdurrahmana Wahida prehodnotiť bremeno dôkazov, čo by znamenalo, že ľudia obvinení z korupcie by museli dokázať, že svoj majetok nadobudli legálnou cestou. Todung Mulya Lubis sa však domnieva, že to nebude fungovať. Tvrdí, že agentúry, ktoré sa zaoberajú korupciou sú rovnako skorumpované. Tak isto sa vyjadril, že je potrebné vytvoriť jasný model transparentnosti v súdnictve a regionálnej autonómii.

EURÓPA
TURECKO: PROJEKT NA VÝSTAVBU
ROPOVODU

Štátni prokurátori preverujú obvinenia z korupcie v multi-miliardovom projekte na výstavbu ropovodu pod Čiernym morom, ktorý by mal do Turecka priviesť plyn. Minister pre energetiku Cumhur Ersumer rezignoval na svoju funkciu po tom, čo vyšetrovatelia obvinili z úplatkárstva 15 úradníkov pre energetiku a podnikateľov. Ersumer tieto obvinenia poprel. Mnoho Turkov verí, že príčina rozsiahlej korupcie je zakorenená v súčasnej ekonomickej kríze krajiny, ktorá viedla k 40% poklesu hodnoty líry a k hromadnému prepúšťaniu zo zamestnania. Niektoré medzinárodné inštitúcie prisľúbili Turecku finančnú výpomoc, ktorá by mu mala pomôcť dostať sa z krízy, ale na oplátku chcú vidieť zrealizované reformy, ako aj progres v boji s korupciou.

Ženevský generálny prokurátor sa vyjadril, že peňažné prostriedky, ktoré ukradli diktátori a skorumpovaní úradníci a ktoré boli neskôr nájdené na švajčiarskych bankových účtoch, by mali byť pridelené nadáciám. Bernard Bertossa tvrdí, že peniaze by sa nemali vrátiť do krajín, kde môžu byť zneužitá alebo opäť odcudzené. Bertossa sa vyjadril, že za posledných desať rokov sa skonfiškovali približne 4 milióny libier, z ktorých dve tretiny boli vrátené do krajiny odkiaľ pochádzali. Bernard Bertossa urguje švajčiarsku vládu, aby zvažila jeho návrh prijať nový zákon, ktorý by sa týkal reštitúcie zadržovaných finančných prostriedkov. Tvrdí totiž, že sa nekalé narábanie s finančnými prostriedkami spája viac s krádežou ako s korupciou.

ČESKÁ REPUBLIKA:
WEBOVÁ STRÁNKA O FINANCOVANÍ
POLITICKÝCH STRÁN

Vďaka grantu, ktorý získala Transparency International Česká republika z Ambasády holandského kráľovstva a Westminsterkej nadácie za demokraciu (Westminster Foundation for Democracy) môže TI – Česká republika pokračovať vo svojom projekte, ktorý sa týka zvyšovania transparentnosti vo financovaní politických strán. Viac informácií občania nájdu na webovej stránke <http://www.partyfinance.org>. Cez túto stránku je možné sa dostať k množstvu dokumentov týkajúcich sa financovania politických strán, získať kontakty na expertov z krajín EÚ a štátov PHARE, ako aj kalendár o individuálnych reformách krajiny a podobne.

AFRIKA
JUŽNÁ AFRIKA: ZÁKON O
CHRÁNENOM OZNÁMENÍ

Zákon o chránenom oznámení (The Protected Disclosure Act), ktorý má chrániť informátorov na pracovisku, vstúpil do platnosti 14. februára tohto roku. Zákon načrtáva postupy, v zmysle ktorých môžu zamestnanci súkromného a verejného sektora poskytnúť informácie o protizákonomom a ilegálnom konaní iných zamestnancov. Tento zákon ich bude chrániť pred disciplinárnym konaním, degradáciou alebo presunom na iné pracovisko proti ich vôli. Ministerstvo spravodlivosti tvrdí, že odsek tri tohto zákona stanovuje, že zamestnanec nemôže byť vystavený pracovnej ujme pre poskytnutie takejto informácie.

KATASTRE A INTERNET

Katastrálne úrady ako štátne rozpočtové organizácie si už takmer desaťrošie neplnia zákonné povinnosti. Práca katastrálnych úradov nezodpovedá zákonom stanoveným lehotám (30, respektíve 60 dní) už takmer desaťrošie. Žiadateľov s „priplatkom“ však dokážu vybaviť aj v priebehu niekoľkých dní či hodín.

Akčný plán boja proti korupcii, ktorého súčasťou je aj Akčný plán Úradu geodézie, kartografie a katastra SR, schválila vláda SR s pripomienkami svojim uznesením č. 949/200 zo dňa 22.11.2000. Aktivity Akčného plánu geodézie, kartografie a katastra SR sa sústreďujú do štyroch problémových oblastí: zníženie rizika korupčného správania sa pri vkladoch a zápisoch do katastra, na zníženie rizika korupčného správania pri verejnom obstarávaní, na aplikáciu zákona o slobode informácií, a na zvyšovanie účinnosti kontrolnej činnosti. Z celkového počtu 18-tich aktivít tohto akčného plánu sa do konca roka 2000 malo realizovať alebo čiastočne zrealizovať spolu 12 aktivít. Vo vyhodnotení Akčných plánov boja s korupciou sa však uvádza, že z 12-tich aktivít boli zrealizované 3 aktivity a čiastočne zrealizované taktiež iba 3 aktivity.

Plnenie vybraných úloh katastra (1. Polrok 2001)		
Kraj	Počet nezapísaných listín v zákonnej lehote	Doba najstaršieho nevybaveného návrhu na vklad (mesiace)
Bratislavský	11 132	30
Trnavský	8 907	3
Trenčiansky	11 195	20
Nitriansky	2 954	4
Žilinský	18 506	17
Banskobystrický	8 124	6
Prešovský	6 422	17
Košický	1 339	5

Zdroj: Profit, 31. august 2001

Mierny pohyb vpred

Fungovanie katastrálnych úradov pomáha zachovávať aj Európska únia. Vďaka programu Phare majú katastrálne odbory viac ako 1 660 počítačov s príslušenstvom. Chýba však zodpovedajúca informačná sieť. Navrhuje sa, aby časť úloh prevzal podobne ako pri obchodnom registri internet. Podľa expertných odhadov by si jeho zavedenie vyžiadalo okolo 30 miliónov korún.

Hlavným cieľom zavedenia katastra na internete je optimalizácia formou odbremenenia katastra od značného počtu činností, najmä pokiaľ ide o poskytovanie informácií. Ďalším cieľom je zvýšenie transparentnosti. Sprístupnenie katastra na internete sa na Slovensku odporúča, avšak v kombinácii so systémovým riešením. Samotné sprístupnenie na internete problém katastra rieši len čiastočne.

Výhody katastra na internete:

- zníženie zaťaženia,
- obmedzenie možnosti pre korupčné správanie.

Príležitosti katastra na internete:

- relatívne nenáročná možnosť získať zdroje z podporných fondov (napr. Phare).

Aký je stav v Českej republike?

Katastrálne úrady v celej Českej republike ukončili rozsiahlu reformu, vďaka ktorej sú záznamy o pozemkoch, nehnuteľnostiach a vlastníckych pomeroch od septembra 2001 dostupné na internete. Prístup k informáciám ponúka úrad za poplatok. Každý zo záujemcov získa po zaplatení zálohy 2000 Kč heslo do databázy. Za každú zobrazenú stránku zaplatí 50 korún. Pre možné obmedzovanie súkromia sa do akcie zapojil aj Úrad na ochranu osobných údajov, ktorý niektoré plánované funkcie zablokoval (napr. možnosť zadať konkrétnu osobu). Vyhľadávanie bude možné zadaním nehnuteľnosti či podľa pozemku. Toto privilégium budú mať iba niektoré inštitúcie. Prehľad vlastníctva v rámci celej republiky poskytujú osobám, ktoré môžu právnym predpisom odôvodniť povinnosť úradu takéto informácie poskytnúť. Sú to napr. niektoré štátne úrady, súdy, exekútor atď. Vo výpise z internetu sa v budúcnosti plánujú zrušiť aj rodné čísla. Aj keď nový systém zatiaľ nepomôže tým, ktorí potrebujú výpis z katastra ako úradnú listinu a musia si ísť pre pečiatku, ako to bolo doteraz, očakáva sa, že to by mal čoskoro podľa všetkého zmeniť zákon o elektronickom podpise. Viac informácií o katastroch na internete v ČR nájdete na internetovej stránke www.cuzk.cz alebo na www.katastr.cuzk.cz.

1. Spojit se s Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním. Přístup po internetu je placený, informace jsou na www.cuzk.cz nebo katastr.cuzk.cz

2. Zaslát na úřad žádost o zřízení zákaznického účtu (formulář je na stejných stránkách). Úřad obratem zašle uživateli jméno a heslo.

3. Uhradit zálohu 2000 Kč, po jejímž zaplacení úřad zpřístupní databázi.

4. Z účtu se odečítají poplatky 50 Kč za náhled každé stránky A4. (Domek se záhradou se zobrazí na jedné až dvou stránkách.)

5. Lze prohlížet výpisy z katastru, údaje o parcelách, budovách, bytech I vlastníctví nemovitostí. Informace jsou ale pouze informativní a nejsou úřední listinou.

6. Kapacita je dosud omezená, při velkém počtu zájemců se nelze připojit. O víkendu je databáze zatím odpojena.

Pramen: Český úřad zeměměřický a katastrální

FINANCOVANIE POLITICKÝCH KAMPANÍ I.

Transparentnosť vo verejnom živote prináša nielen morálne, ale pre občana aj ekonomické efekty. Ak chceme obmedziť korupciu, je potrebné otvoriť aj citlivé témy, ako je napr. financovanie politických strán a kampaní. Faktom je, že demokratická politika nemôže existovať bez finančných zdrojov. Politické strany by neboli schopné sa zorganizovať, politici by nemohli komunikovať s verejnosťou, takisto by sa nemohla zorganizovať predvolebná kampaň. Preto financovanie politických strán je nie len nevyhnutné, ale aj žiaduce. Peniaze v politike vplyvajú na dve základné premisy demokratického systému v politických stranách: ekonomickú nezávislosť politických strán a rovnosť šancí, príležitostí medzi nimi. To naopak vplyva na základy demokracie ako takej – na rovnosť volebného hlasu a zodpovednosť voči občanom.

Slovenská skúsenosť a škandály svedčia o tom, že cez málo prehľadné financovanie politických strán a kampaní sa môže do spoločnosti dostať korupcia cez pridelenie verejných zákaziek, či iných výhod pre niektoré firmy. Občan má právo vedieť, koľko prostriedkov z verejných zdrojov sa použije na financovanie politických strán a kampaní, ako sa použije a ako sú zabezpečené kontrolné a sankčné mechanizmy.

Čo je to financovanie politických kampaní?

Sú to zozbierané finančné prostriedky, ktoré používajú politické strany a kandidáti na volebné kampane, ako aj na aktivity politických strán.

Aký typ korupcie môže zahŕňať financovanie politických strán a kampaní?

- volebný podvod - nezákonne kupovanie volebných hlasov,
- dary na politickú kampaň za sľúbený nelegálny finančný výnos pre sponzora (napr. za vládny kontrakt alebo návrh zákona),
- dary ako odmena za činnosť (alebo sľúbenú činnosť), ktorú má politický kandidát vykonať (napr. poskytnutie ochrany pred možným vyšetrovaním za ilegálnu činnosť),
- porušenie zákonov a predpisov týkajúcich sa financovania politických strán,
- financovanie politických strán organizovaným zločinom,
- zneužitie administratívnych zdrojov,
- výdavky politických strán prezentované ako bežné vládne výdavky.

Aká stratégia kontroly financovania politických kampaní môže byť efektívna?

Jednou z efektívnych stratégií je monitorovanie výdavkov politických strán. Táto forma kontroly poskytuje dôveryhodné a atraktívne informácie pre médiá, ktoré môžu kontrastovať s oficiálnou verziou politickej strany. Týmto možno obmedziť, aby si politické strany financovali politické kampane z nezákonných finančných prostriedkov.

Monitorovanie financovania politických kampaní pozostáva z troch komponentov:

1. **z nadviazania dohody o transparentnosti** (Transparency Agreement, TA),
2. **z monitorovania médií a reklám** (media advertisement monitoring),
3. **zo šírenia a preverovania informácií** (dissemination and crosscheck of information).

Stratégia **nadviazania dohody o transparentnosti** (Transparency Agreement, TA) s kandidátmi je stratégiou zmeny, v ktorej občianska spoločnosť nepodniká kroky proti vláde, ale sa s ňou pokúša spolupracovať. Cieľom tejto stratégie je dosiahnutie simultánnej dohody a implementovanie nových „pravidiel hry“. Podpísaním TA sa strany zaväzujú informovať o svojich finančných výdavkoch na mesačnej báze.

Cieľom **monitorovania médií a reklám** (media advertisement monitoring) je zistiť, koľko času strávia politické strany a kandidáti v rádiu a v televízii, ako aj množstvo reklám publikovaných v médiách. Na základe týchto údajov je možné určiť výšku finančných prostriedkov použitých na kampaň, ak strany platia oficiálne poplatky za uvedené aktivity.

Tretím komponentom monitorovania je **šírenie a porovnávanie informácií** (dissemination and crosscheck), ktoré poskytuje nezávislý monitoring s informáciami, ktoré poskytnú kandidáti.

(Pokračovanie v budúcom čísle.)